

A Catalunya, les campanes van ésser un important mitjà de comunicació fins ben entrat el segle XIX i, en alguns indrets, fins al primer terç de l'actual segle. Les campanes, a més d'assenyalar puntualment les hores de cada dia, indicaven els esdeveniments religiosos, polítics, festius, de vida o de mort, en totes les viles i ciutats catalanes.

El manuscrit que tot seguit transcrivim explica com eren els tocs de campana de Mataró. És obra del mataroní Mn. Joan Colomé i Trinxé, datada el 21 d'octubre del 1927 i dedicada al seu amic, sagristà de Santa Maria, Mn. Francesc Carmany.

Mn. Joan Colomé i Trinxé va ésser un dels capellans més populars de Mataró, autor de "rodolins", col·leccionista i fotògraf. Precisament al número 14 dels FULLS iniciàrem la publicació de les seves fotografies, avui a la col·lecció Parés de Mataró.

L'original del manuscrit és a l'Arxiu del Palau de Justícia de Barcelona. No sabem pas ni com ni perquè va anar-hi. Però hem cregut que valia la pena de donar-lo a conèixer.

DIFERENTS TOCS DE CAMPANES EN LA PARROQUIAL DE SANTA MARIA DE MATARÓ

TOCS DE COR

Toc d'hores.

Se repica una de les campanes petites i se venta l'altre durant cinc minuts. Després se toca entrada de chor que es fa ventant la petita una estona curta.

Completes.

Si són solemnes se fa un toc, aixecant-se les dues campanes petites, lo mateix que si es toqués per a un pàrvul de 24, amb la diferència que sols se fa un toc i després senyal d'entrada de cor. Si són senzilles se toquen igual, amb menys solemnitat.

Festes Majors.

A la vigília, a les dues de la tarda, se toca senyal d'hores; desseguida s'aixequen les campanes de muntanya i la major repicant amb les petites i se donen tres vols. Per la nit se toquen igual. Al dia següent a les 9 lo mateix, amb senyal d'entrada de cor.

Vespres i Completes, en els diumenges i festes. Se toquen les mateixes campanes com el dia anterior però sols dos vols, repicant les petites si són

vespres solemnes amb toc d'entrada de cor. (Nota) En aquestes senyals d'ofici i Vespres se donen els vols primer amb la campana menor, després amb l'altra. En tot ofici solemne o regular se toca a les dues, per la nit i abans de l'ofici. En els tres tocs de les festes de la Nativitat del Senyor, Pasqua de Resurrecció, Pentecosta, Assumpció de Nostra Senyora, Santes Patrones i Purificació s'aixequen totes les tres campanes majors.

Vespres i Completes en dies no festius.

Se senyalen aixecant-se la campana de muntanya repicant les petites. Si són solemnes hi ha senyal d'entrada de cor. Si les completes van unides a les vespres, sien o no en dia festiu, no se fa toc a no ser de diferent procedència o intenció.

Maitines.

Se senyalen com les Vespres, emperò el toc d'entrada de cor se fa amb la campana major de les petites.

A les Maitines quant s'entona el *Te Deum* se donen uns quants vols amb la campana o campanes que s'han senyalat.

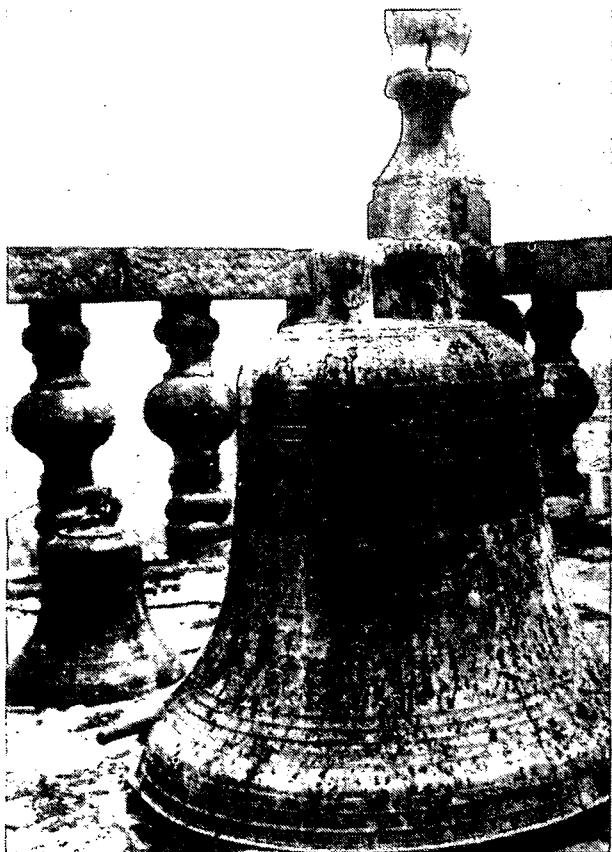
Toc de Salve i Tota Pulchra.

S'aixeca la campana gran de muntanya un bon rato, sense toc d'entrada de cor. Lo mateix per al *Te Deum* o altre himne.

TOCS LITÚRGICS**Dominiques d'Advent i de Quaresma.**

A les dues se toca una campana que es la del mar, repicant si l'ofici és solemne. A la nit lo mateix i després senyal de sermó. En les dominiques de Quaresma se toca a les 9 després d'haver tocat les hores. També el sermó.

El toc del dissabte és al matí a les 10.

Les campanes de l'antic rellotge.

La de les hores té la següent inscripció: CHRISTUS VINCIT - CHRISTUS REGNAT - CHRISTUS IMPERAT AB OMNI MALO NOS DEFENDAT. DEU VOS SALVE MARIA, DE GRASIA SOU PLENA, LO SENOR ES AB VOS Y VENEITA SOU VOS. DEBIDA AL CELO DEL ILTRE, AYUNTAMTO. A LOS ESFUERSOS DE UNA COMISION DE BUENOS PATRISIOS Y A LA GENEROSIDAD DE LOS MATARONESES.

1821

CANDALARIA

BONAVENTURA PALLES ME FECIT.

La dels quarts és més antiga, probablement del segle XVI per la inscripció, avui il·legible.

Fotografia: Jordi Llinàs i Barrios.

Part superior de l'antiga campana de les hores. Guardonada amb el primer premi del Concurs fotogràfic commemoratiu del cinc-cents anys del Municipi de Mataró, organitzat pel Museu Arxiu de Santa Maria.

Fotografia: Jordi Llinàs i Barrios.

Dimecres de Cendra.

El toc del vespre i el de les 9 de matí, se fan amb la campana major sola.

Diumenge de Rams.

Se fan els tres tocs de la solemnitat amb la campana major com el dia de Cendra. Abans de la benedicció se senyala amb el toc de processó, amb les dues campanes majors. Se posen sis blandons, que són els mateixos de l'ofici i faristol amb tovallola per a cantar l'Epístola i l'Evangelí. Se necessita lo salpasser i el foc.

Acabada la benedicció, se fa la processó portant el sotsdiaca la creu i l'escolà major l'ancensari.

A les 10 l'ofici. Se posen les tovalloles, una a cada trona per al cant del *Passio* facilitant-se ciris als cantors.

Per la tarda, a les 4, Vespres amb la Vera Creu. Per a aquesta funció se tenen 4 atxes preparades. Los tres dies següents, acabats los oficis, se fa la mateixa funció de la Vera Creu. Durant l'acte de l'adoració de la Vera Creu s'aixeca la campana major.

Dijous Sant.

A les 9 i 1/2 se resen les hores amb ciris i el vel tirat a baix. Se tindran uns quants ciris o blandons per a la comunió general.

En la processó al monument un sacerdot amb dalmàtica portarà la creu. Els blandons de l'altar es

deixen encesos fins acabades les vespres. Per la nit, a la processó, se tindran preparats blasons o ciris per als Reverends Comunitaris.

Divendres Sant.

A les 9 i 3/4 hi hauran les hores sense llum. A les 10 començaran les cerimònies, hi hauran sis blasons o ciris grocs a l'altar major, també apagats fins a l'adoració de la creu. Se posaran els faristols sense cobrir-los, se tindrà el foc preparat per a dos encensaris per a després de l'adoració quan se va al Monument. Se donen ciris per als cantors del *Passio*. En la processó al Monument un sacerdot amb planeta portarà la creu.

Dissabte Sant.

A les 6 i 1/2 hores. A les 7 benedicció del foc, pinyes dels encensers, ciri pasqual, etc. ... Beneït el foc i encens, mentre se va cap a l'altar major, passant pel mig de l'església, l'escolà més gran porta l'ensens amb foc. Després d'arribar a l'altar, posat encens a l'encensari i beneït, se va a la trona on hi haurà el faristol amb una tovallola blanca. S'encensa una sola vegada i se canta l'*Exultet*. Acabat el cant se posa el celebrant la casulla, en lloc de la capa que portava. Les profecies durant mitja hora i després el celebrant se tornarà a posar la capa per a la benedicció de la pica baptismal, traient-se les planetes per a la postració en les lletanies. Segueix l'ofici solemne i les Vespres. S'ha de procurar que el nou foc serveixi per a l'ofici i les Vespres. Els ciris de l'altar han d'ésser apagats tota la funció, fins a l'hora de començar l'ofici. Abans de la benedicció del nou foc ha d'estar preparada en el portal de l'església una taula amb un plat, cinc pinyes d'ensens, 4 candeles, salpasser amb aigua beneïda, ciri pasqual i encensari amb la naveta.

Benedicció de Fonts i Ofici Solemne.

Se senyala el dissabte mitja hora abans de començar les profecies amb toc de processó i entrada de cor. A les vuit i mitja se senyala l'ofici amb la campana de mar guardant la solemnitat quan se canta el glòria en l'Ofici, lo mateix que el dissabte sant amb el toc de la *Barram*.

Dissabte de Pasqua de Pentecosta.

El divendres a la nit se senyala ofici solemne.

Festa de l'Assumpta i de Sant Josep.

Se senyala a les 10 o després del toc de Sanctus, si aquest és més tard. Quan és un dilluns el toc és a les dues.

Diumenges. (Ofici sense solemnitat)

El dia abans, dissabte, a les dues de la tarda s'aixequen les dues campanes de mar i de muntanya

amb tres vols i per la nit, després de l'oració, se toca lo mateix que a les dues. Se toca a sermó quan n'hi ha. Lo mateix se toca a les 9 del matí del diumenge amb la senyal d'entrada de cor.

Diumenges de Quaresma.

Aqueix toc de les dues se fa a les deu del matí o després del toc d'elevació si és més tard. Se toca solament una campana, que serà la del mar, a les deu del matí, per la nit, i a les 9 del matí del diumenge, amb senyal d'entrada de cor.

Sermó.

S'aixeca la campana gran de muntanya i, quan se té aixecada, se toquen o se donen dos vols cada tres minuts i després d'un quart d'hora se deixa caure la campana.

Toc de Sanctus.

Sempre se fa en l'últim ofici del dia. Se donen unes quantes batallades seguides amb la campana petita i, desseguida, una batallada amb la grossa. Això se fa tres vegades, acabant-se amb batallades de la petita. Si l'ofici és molt tard, mai no se toca l'oració que no s'hagi acabat l'últim acte de la comunitat.

Ofici de la Minerva.

A les nou del matí, acabat el toc d'ofici, s'aixeca la campana major i se donen vols amb ells fins al quart d'hora, com a senyal d'exposició del Santíssim, i se toca també quan se fa la processó per l'església.

TOCS RELIGIOSOS

Quaranta hores.

Cada dia, abans d'exposar el Santíssim, s'aixeca la campana major mitja hora abans i se donen vols amb ella per un quart d'hora. S'aixeca altra vegada i se donen vols amb ella tot l'últim quart.

Novenari d'Animes.

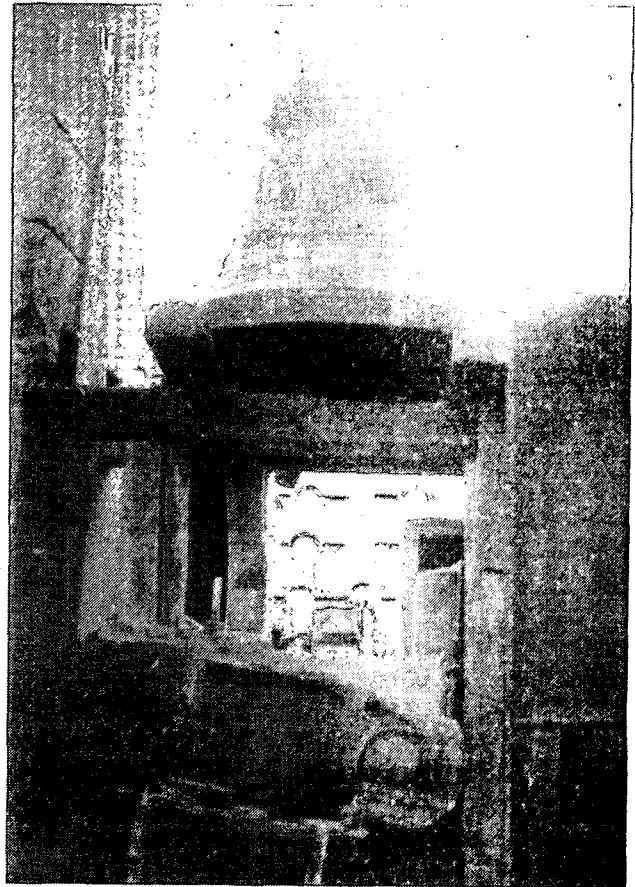
Mitja hora abans de les vespres de difunts se fa el toc de difunts amb 36 batallades. Després d'un quart d'hora se toca a sermó. Després de l'ofici del dia de difunts se fa un toc.

Nocturn de difunts.

Mitja hora abans se senyala amb la campana de muntanya i entrada de cor, si és solemne, amb un toc de difunts.

Novenes.

Quan l'Administració o devots la demanen, mitja hora abans se repiquen les dues campanes petites.

Les campanes de Santa Maria preparades per a ésser baixades del campanar, el 25 d'agost del 1936. La campana gran, situada a la banda de la façana era la "Miquela".

Fotografies: Marià Ribas i Bertran.

Corona dels Dolors de Nostra Senyora.

Se toca la campana de muntanya. S'aixeca i, quan està aixecada, se donen set vols repetint-se set vegades.

Funcions del mes de juny.

A les 11 la funció, tocant abans el senyal d'exposició del Santíssim. L'escolà major cuida del foc i per la nit se fa lo mateix.

Acabat el mes, se pagan els tocs, escolans i el foc.

Sant Pere Màrtir.

A les 8 i mitja benedicció de Rams. Se tindrà preparat un faristol per a cantar l'Evangeli, el foc amb els encensers per a l'evangeli, la benedicció i el salpasser.

Benedicció del Terme.

Se surt de l'església i es passa pel carrer dels Dolors, baixada de Feliu, Sant Ramón, Prat, Havana. Torna per l'Havana, Sant Pelegrí, Espenyas, Palma, Beata Maria (Dolors) i Portal major.

Publicació de la Butlla.

A la vigília, per la nit, després del toc d'oració se toca la *Barram* i al dia següent, en l'acte de sortir

i entrar a l'església la processó. Mitja hora abans se farà del mateix modo senyal de la processó.

Al rebre la notícia de l'elecció del summe Pontífex.

El dia convingut per al *Te Deum* se tocaran les campanes amb la *Barram* mitja hora abans de l'acte.

Arribada del Sr. Bisbe.

Al entrar a la ciutat se toca la *Barram* i al sortir lo mateix.

Quan entra de sorpresa se toca al sortir.

Entrada del Sr. Rector a la Parròquia.

Se toca la *Barram* quan està pròxim a l'església, després se toca l'Absolta i per últim s'aixeca la campana major al donar la benedicció.

Missió.

Mitja hora abans de la processó, s'aixeca la campana major. A l'arribada del tren se toca la *Barram*. A mig camí altra vegada la *Barram*. Entrada a l'església altra toc de *Barram*.

El demés dies se toca la campana major a les 5 i 1/2 i sermó.

A les 9 i 1/2 la campana major per a començar a

les 10 la funció dels nens. Aquestes funcions o instruccions de la doctrina cristiana als nens duraran lo que es cregui convenient. En la missió de 1895 duraren 5 dies.

Per la nit a les 6 i 1/2 mes de Sant Josep, a les 7 Rosari, després el punt doctrinal i el sermó.

En la processó dels nens la creu anava amb la Comunitat. En l'altre processó també.

TOCS DE VIÀTIC

Viàtic de 36 amb capes.

S'aixeca la campana petita de la part del mar, després l'altra de la part de muntanya. Si és home se repeteix la de la part del mar, o siga, tres tocs si és home i dos si és dona. Després se tocan 36 batallades amb la campana grossa i per últim s'aixeca la petita del costat de mar en senyal de capes.

De 36 sense capes.

Se toca igual que los de capes, menos que no se toca la última senyal de capes i els tocs duren un poc menos.

De 24.

Se toca del mateix modo que l'anterior, i més senzill, i 24 batallades.

De 16.

Se toca del mateix modo, i més senzill, i se toquen 16 batallades.

Viàtic Amore Dei.

Los tocs iguals i curts, i una batallada.

Viàtic per a un Reverend Comunitari.

S'aixequen nou vegades les campanes petites, després 36 batallades i senyal de capes. Quan el Viàtic surt de l'església s'aixeca la campana major, tocant-se fins que retorna a l'església i entra a la mateixa.

Viàtic per a un Sr. Canonge.

Se toca igualment que si fos de la Comunitat, amb la diferència de no aixecar la campana major.

Viàtic d'un Sr. Obrero, de la Junta d'Obra de l'església.

El viàtic se toca lo mateix que per als demás, amb la diferència que, mentres el Senyor és fora de l'església, se toca de tant en tant la campana major.

Viàtic d'un Sr. Concejal.

A 22 de juny de 1885 se viaticà amb viàtic de 36 sense capes Don Lluís Soler. A més de lo regular s'aixecà la campana major des de que sortí la Comunitat fins al retorn.

N.º de Artículo	N.º de Bultos	ESPECIFICACIÓN	CANTIDAD Kgs. L. M.

MINISTERIO DE DEFENSA NACIONAL
 SUBSECRETARÍA DE ARMAMENTO
 Servicio de Distribución y Almacenes

ALMACÉN N.º

Salida n.º

El día _____ de _____ de 193 ____ ha salido de este Almacén bajo (1) nota ^{perdida n.º} _____
 referencia _____ de fecha _____ de 193 ____ el material que abajo se indica, ha-
 biendo sido cargada en el vagón n.º _____ expedición n.º _____ en el camión n.º _____
 conducido por el chofer _____ que llegó a las _____ horas
 y salió a las _____ horas, siendo el destino de este material _____

El Jefe del Almacén, _____ de _____ de 193 ____
 El Responsable de la expedición, _____

(1) Táchese lo que no se utilice.

Comprovant de l'entrega d'una campana —l'actual campana gran— a l'església de
 Santa Maria de Mataró, el 23 de maig del 1939.

TOCS D'EXTREMAUNCIÓ

Extremaunció de 36.

S'aixeca la campana fins a mig, la grossa de la part del mar, tres vegades si és home i dues si és dona, i 36 batallades.

De 24.

Lo mateix que l'anterior, emperò més senzill, i després 24 batallades.

De 16.

Lo mateix, emperò encara més senzill, i després 16 batallades.

Amore Dei.

S'aixeca la campana de mar un poc cada vegada, sense batallades a l'últim.

Extramaunció per a un Reverend Comunitari.

S'aixeca fins a mitja altura la campana de mar 9 vegades i desseguida 36 batallades.

TOCS DE DEFUNCIÓ

Defuncions de 36.

S'aixequen les campanes petites, després la de mar, luego la de muntanya. Abans se senyala la defun-

ció com se dirà, se toquen tres pics amb la campana petita de mar, altres tres amb la de muntanya i si és home tres pics més amb la de mar, aquestos pics se donan amb el batall de la respectiva campana. Acabats aquestos dos o tres tocs se donen tres batallades amb la campana gran de muntanya.

De 24.

Se toca de la mateixa manera com l'anterior amb la diferència de que no es toca tan solemne i, en l'últim, no es toca cap batallada.

De 16.

Se toca com l'anterior i després com segueix: S'aixeca la campana de mar i, després de donar un vol, se dona una batallada amb la campana de muntanya, seguint per espai de 4 o 5 minuts. Cada toc d'un vol una batallada.

Nota 1^a.— El toc de defunció en els de 16 se toca abans de tocar l'oració de la nit.

Nota 2^a.— Si el cadàver s'ha de treure abans d'haver-se senyalat la defunció, se farà la senyal d'aquesta abans del toc de la processó.

Amore Dei.

Se senyala com els anteriors i se toca tan sols amb les dues campanes petites i la gran del cantó de mar.

Les campanes actuals, any 1954. - Fotografia Masachs.

Per a parvuls, de 36 i demés.

Se toquen les dues campanes petites solament i amb solemnitat. Acabat el toc, se toquen si és de 36 tres batallades, de 24 dues batallades, de 16 una.

De missa i Amore Dei cap batallada.

Toc de Defunció per a un sacerdot de la Infermeria de la Comunitat.

Se toca la campana major de les dues petites, després nou vegades els tres pics i nou tocs, aixecant les tres majors. En els tres oficis de Germandat que es diuen, a més de l'Ofici-funeral, se toca la campana major de les petites, després de nou tocs per la nit. En els tres sense les campanes major i de la mateixa manera abans de l'ofici. Els nou tocs se fan per la nit abans de l'ofici principal.

Toc de defunció per una persona de la parròquia de Sant Josep.

Quan se demana, després del toc, se deixaran de tocar les tres batallades últimes encara que siga de primera classe.

Mort d'un regidor de la parròquia de Sant Josep (1898).

Se va fer el toc de defunció i se tocà la campana major. A la tarda s'esperà el cadàver a l'entrada de la Casa de la Ciutat i se cantà una absolta general.

Defunció del Sr. Bisbe (1891).

A les 8 del matí se tocà la senyal igual que per un Reverend comunitari, amb la diferència que es tocaren 10 tocs. Per la nit se tocà igual i del mateix modo $3/4$ abans de l'ofici. S'endolà l'altar amb el Sant Crist de les Animes, se posà la blandonada i el túmul. Se passaren ofici al Sr. Alcalde, Sr. Jutge de Primera Instància, Jutge municipal, Comandant Militar i Comandant de marina.

Toc de defunció per un Papa.

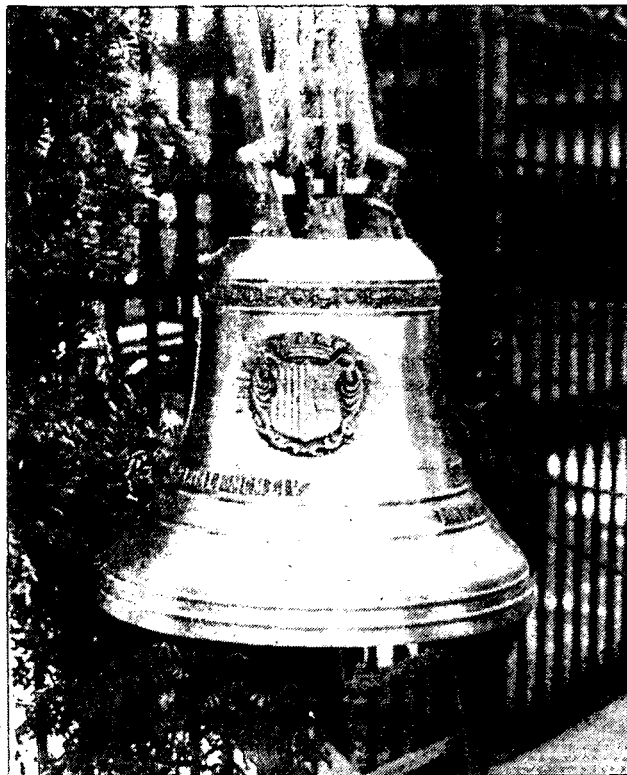
Se fan tretze tocs, després d'haver tocat sola la campana major de les petites, i tretze tocs de defunció amb les dues petites, i en els tocs s'aixequen les tres campanes. — Per al Papa Pius IX duraren aquestos tretze tocs, entre la senyal de defunció i els tocs, dues hores. Per a Pius X una hora.

TOCS D'ENTERRAMENT O SEPULTURA**Respons General.**

Després d'haver fet un toc de difunt se donen 36 batallades amb la campana de muntanya. Això se fa mitja hora abans de l'acte.

Processó de Sepultura.

Quan és separada de l'ofici, tres quarts abans se fa només que un toc. Després de mitja hora se tocan tres batallades en senyal de reunió.

Les campanes actuals, any 1954. — Fotografia Masachs.

Ofici de Sepultura.

Sia unit o separat de la processó, se senyala tres quarts d'hora abans i les tres batallades després de mitja hora.

Per un comunitari de la parròquia de Sant Josep.

Se toca de la classe que siga amb set tocs.

Sepultura d'un Reverend Pare Escolapi.

Se fa el toc 3/4 d'hora abans de la processó.

Enterro d'un Sr. Obrer.

En l'enterro lo mateix que els demés segons la classe, amb la diferència de tocar-se, a més de les dues campanes, la campana major.

TOCS D'ANIVERSARI**Oficis en els dies no festius.**

Ofici o Aniversari regular se senyala a la nit anterior després del toc d'oració. S'aixeca la campana del mar un rato; en el dia de l'ofici, mitja hora abans, s'aixeca la mateixa campana amb senyal d'entrada de cor.

Ofici solemne.

Se senyala aixecant la campana de muntanya, repicant amb les petites.

Aniversari Doble-Major.

Se senyala amb un toc de difunts com els de sepultura doble menor.

TOCS DE COMUNIÓ**Comunió General pels malalts.**

Surt el diumenge després de Pasqua. Dintre l'octava de l'Assumpció. Dintre la setmana del Naixement del Senyor. Quan se va a l'Hospital se toca la campana major, emperò quan se va a les cases, no es toca.

Comunions generals.

Se toca com els combregars de 36 per a homes, amb senyal de capes després del toc d'oració o abans.

Quan se va a l'Hospital mitja hora abans se toca processó.

TOC DE PROCESSIONS**Processons.**

Mitja hora abans s'aixeca una campana, quan està aixecada s'aixeca l'altra que correspon a la solemnitat donant un vol amb la menor, després amb la major successivament. Quan surt la processó se fa el mateix toc i quan entra a l'església se toca per tercera vegada.

TOC DE LA BARRAM**Toc de la Barram.**

Se repiquen les dues campanes petites, igualment les tres grans. Totes se toquen juntes. Si després de la Barram s'ha de tocar alguna funció com per exemple l'ofici, entretant que se repica s'aixeca la campana del mar, després la de muntanya i desseguida la major o sia les que entren per aquell acte. Quan es senyal d'entrada o sortida de la processó no s'han d'aixecar ni donar vols amb elles.

Toc de la Barram en la festa de les Santes.

El dia abans a les 2 de la tarda i per la nit després del toc d'oració. El dia de la festa a les 9 del matí, al sortir les relíquies i a l'entrar a l'església.

TOCS CIVILS**Senyal de reunió de l'Excel·lentíssim Ajuntament.**

A 27 d'agost de 1880 se tocaren 4 o 6 batallades amb la campana major.

Te Deum per al Rei.

Mitja hora abans s'aixeca la campana major, lo mateix que per a tocar un ofici senzill amb la campana de mar.

Parada de Don Alfonso XIII.

Se repicà a l'arribada i a la marxa (8 d'abril 1904).

Naixement d'un Príncep.

Per ordre del Sr. Bisbe se tocà la Barram i després pel Te Deum se tocà mitja hora abans la Miquela, solament com si es toqués la reserva de Quaranta Hores.

TOCS DIVERSOS**Mort del Sr. Rector de Dosrius (2 d'agost de 1880)**

Se tocà de la mateixa manera que els altres difunts, solament hi hagué la diferència que se senyalà 9 vegades el toc de defunció. Per al viàtic se tocà nou vegades amb les campanes petites e igualment se tocà l'extremaunció aixecant nou vegades la campana de mar.

Mort de Don Eduard Andreu.

Se tocà igualment com si fos un comunitari, menys la senyal amb la campana major de les petites.

Sentència de Rosa Boix (23 de juliol de 1896)

Se tocà a les 7 senyal d'exposició i a les 7 3/4 senyal de reservar a les 8 que fou executada a la Riera de Cirera.

21 octubre 1927
A l'amic en Crist Mossen F^o. Carmany
Comunitari Sagristà de Santa Maria de Mataró.
Signat: Joan Colomé Pbre.